

Årsberetning 2011

GODA ønsker at fremme den gode og ansvarlige alkoholkultur og at forebygge alkoholmisbrug med særligt fokus på de unge.

Unge og forældre

Dialog om alkohol

Forældre er en væsentlig målgruppe, når man vil ændres unges adfærd, men mange forældre er bange for at ødelægge tilliden mellem dem og deres teenager og har svært ved at sætte grænser for alkohol. I hæftet **Dialog om alkohol** får skoler guidelines til, hvordan man kan afholde konstruktive forældremøder, så forældrene bliver klædt på til at sætte rammer for alkohol via skolen og derhjemme.

Dialog om alkohol blev udsendt i oktober 2011 til SSP-netværket, skoler, kommunalbestyrelser og andre interessenter og allerede en måned efter udsendelsen af første oplag på 8.000 eksemplarer måtte et nyt oplag i trykken, da skolerne havde taget så godt imod materialet. En bannerkampagne på TV2 med over 1.8 million visninger ledte desuden forældre ind på alkoholdialog.dk/forældre, hvor der var gode råd til at udsætte alkoholdebuten og til at tage den vigtige dialog om alkohol med sin teenager.

Alkoholialog

GODA modtager regelmæssigt henvendelser vedrørende undervisningsmaterialet **Alkoholialog**, der er målrettet folkeskolens ældste klasser. De nuværende 6.500 eksemplarer, der er i cirkulation ude på skolerne, viser den interesse der er blandt lærere for at sætte alkohol på dagsordenen. Materialet bygger på diskussioner og aktiv indlevning fra elevernes side med gruppearbejde og rollespil, hvor eleverne trænes i at formulere holdninger og være bevidste om deres egne grænser. Der tages udgangspunkt i sociale overdrivelser, også kaldet social pejling, hvor der gøres op med urealistiske forventninger til, at andre unge drikker mere end de faktisk gør. Med 160 sider fordelt på tre niveauer alt efter elevernes alkohol-erfaring dækker materialet hele grundskolen samt 10-klasses centre.

Antal besøgende på den tilknyttede hjemmeside, www.alkoholdialog.dk, steg til det dobbelte i 2010, nemlig fra 10.915 til 21.304 unikke besøgende. Hjemmesiden henvender sig både til lærere, elever og forældre og er opdelt i tre undersider.

Ha´ det sjovt uden alkohol

Under årets Buster Filmfestival fik skoleklasser lov at prøve kræfter med at lave deres egen film. GODA tilbød sammen med Lommefilm fem workshops, hvor eleverne lærte at optage og redigere film på mobiltelefonen. Temaet var *Ha´ det sjovt uden alkohol*, hvilket resulterede i 27 film, der blev set af 3.620 besøgende på YouTube. Det var svært at vælge en vinder blandt alle de mange kreative indslag, men valget faldt på **Du kan blive som mig**, hvor gående og handlende på strøget bar skilte med dette budskab. *"Tak fordi I støttede en fantastisk workshop på Buster!"* skrev en lærer begejstret til GODA efterfølgende.

Alkoholpolitik på ungdomsuddannelser

De fleste ungdomsuddannelser har i dag en alkoholpolitik, men nu opfordres skolerne til at gå et skridt videre og sætte fokus på trivsel, så alkohol bliver en del af en trivselspolitik. Der skal være plads til fester, men over halvdelen af de unge på gymnasier har udtalt, at de synes, unges alkoholforbrug er bekymrende. Derfor er det en god idé at involvere eleverne selv på ungdomsuddannelserne for sammen med lærere og ledelse at sætte rammer for brugen af alkohol og også at skabe sociale arrangementer uden alkohol. GODA's hæfte giver værktøjer til at opstille en trivselspolitik og sætter samtidig fokus på, hvordan de svage unge bedst fastholdes på ungdomsuddannelsen.

Spritbilisme

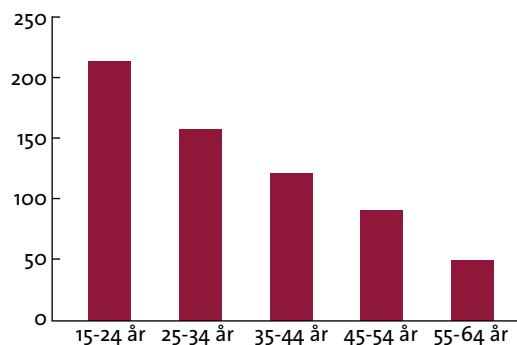
Repræsentation i European Youth Forum for Road Safety

Den 24.-25. oktober 2011 satte NGO'ere fra hele Europa fokus på unge og trafik-sikkerhed i en Task Force nedsat af EU Kommissionen. GODA var med to unge delegerede inviteret til at repræsentere Danmark, hvor de unge under to dages forløbet i Bryssel dels fik lejlighed til at fortælle om vores aktiviteter, dels bidrog til at give input til politiske beslutninger for indsatser rettet mod unges trafik-sikkerhed. Ungdomsforummet havde bl.a. fokus på undervisning og træning af helt unge trafikanter og netop dette er en af GODA's mærkesager, hvorfor vi altid inkluderer trafiksikkerhed i vores materialer til unge og forældre.

A Night Without Accident

For 6 år i træk deltog GODA i den europæiske kampagne **A Night Without Accident**, der hvert år den tredje lørdag i oktober finder sted i 21 europæiske lande. På de tre deltagende diskoteker i Danmark blev alle gæster i bil tilbudt at puste i et alkoholmeter, når de forlod diskoteket. Blot to chauffører var på den kritiske grænse af 0,5 promille, og gæsternes svar på spørgsmålet om de var i bil i aften – *"Nej for guds skyld nej!"* og *"Så dumme er vi ikke"* – viste tydeligt, at unge generelt tager afstand fra spritkørsel. Der blev derfor taget godt imod de unge kampagnemedarbejdere ude på diskotekerne, hvor gæsterne var ivrige efter at få testet deres promille og få en snak om risikoen ved at køre spritkørsel.

Antal tilskadekomne og dræbte i sprituheld i 2010.

Spritkørsel ved Roskilde festivalen

Under årets Roskilde Festival fik byens borgere og unge festivalgængere en overraskende invitation til at køre spritkørsel på Stændertorvet. Kørslen var dog hel risikofri, da den foregik en kørselssimulator opstillet af GODA. Det var fjerde år i træk GODA havde lånt simulatoren af Top 25, en organisation, der med EU-støtte besøger europæiske byer og ved hjælp af simulatoren installeret i en Toyota demonstrerer, hvor dårligt man kører med promiller i blodet.

I Roskilde var flere hundrede unge inde i selve simulatorbilen og udenfor fulgte tilskuere med på opsatte tv-skærme. Unge kampagnemedarbejdere delte flyers ud, hvor konkurrencespørgsmål om spritkørsel fik de unge til at reflektere over, hvor ofte politiet må overbringe et trist budskab om en søn eller datter til en familie.

Politiet ringer på hver anden dag for at overbringe en familie det budskab, at deres søn eller datter er kvæstet eller dræbt i en spritulykke (I 2010 var antallet 212 15-24-årige).

Eksperimentet

I begyndelsen af 2011 kørte Martin på 19 år i grøften med en kammerat på vej hjem fra en hyggelig aften i venners lag. Bilen blev totalskadet – Martin og venen slap uskadt. For at generhverve kørekortet deltog Martin i et A/T kursus, hvor GODA's film **Eksperimentet** er obligatorisk visning. *"Jeg synes, filmen er meget lærerig. Vi så, hvordan en bilist, først uden alkohol i blodet, kørte gennem banen. Dernæst indtog han alkohol og kørte banen igen, hvilket selvfølgelig forløb helt anderledes. Den film gjorde virkelig indtryk på mig."* fortæller Martin.

Fald i unges alkoholforbrug

Alkoholforbrug blandt 13-15-årige

Procent, som drikker alkohol mindst én gang ugentligt, 2002-2010

År	2002	2006	2010	Fald
<i>Piger</i>				
13-årige	7	4	7	0%
15-årige	39	26	19	51%
<i>Drenge</i>				
13-årige	12	8	9	25%
15-årige	50	38	28	44%

Procent, som har prøvet at være fulde mindst to gange, 2002-2010

År	2002	2006	2010	Fald
<i>Piger</i>				
13-årige	16	10	13	19%
15-årige	63	56	56	11%
<i>Drenge</i>				
13-årige	24	16	15	38%
15-årige	67	61	57	15%

Kilde: Skolebørnsundersøgelsen, Statens Institut for Folkesundhed ved Syddansk Universitet 2011.

Alkoholforbrug blandt 15-16-årige i 9. klasse

Drukket mindst 20 gange sidste år

Andelen af drenge, der har drukket mindst 20 gange sidste år, er faldet fra 50% i 2007 til 37% i 2011.

Andelen af piger, der har drukket mindst 20 gange sidste år, er faldet fra 35% i 2007 til 28% i 2011.

Drikkehyppigheden blandt de 15-16-årige er således faldende navnlig blandt drengene.

Været fuld mindst 10 gange sidste år

Andelen af drenge, der har været fuld mindst 10 gange, er faldet fra 21% i 2007 til 17% i 2011.

Andelen af piger, der har været fuld mindst 10 gange, er faldet fra 16% i 2007 til 11% i 2011.

Andelen, der drikker sig fuld, er således faldende både for drenge og piger.

Ikke været fuld sidste måned

61% af drengene og 62% af pigerne har ikke været fulde den seneste måned. Det er en stor stigning i andelen, der ikke har været fulde den seneste måned fra 49% af drengene og 53% af pigerne i 2007.

Der er således en stor stigning både blandt drenge og piger i andelen, der ikke har været fulde den sidste måned.

Fuld sidste måned mere end 1-2 gange

Fra 2007 til 2011 er der sket et fald fra 24% blandt drengene og 16% blandt pigerne til 12% blandt drengene og 7,5% blandt pigerne.

Der er således sket en halvering af andelen af danske unge, der har været fuld mere end 1-2 gange sidste måned.

Data fra ESPAD 2011

Forebyggelse – hvad virker og hvad virker ikke?

*Uddrag fra oplæg ved Center for Ungdomsforskning's konference 18. maj 2011 om unge og alkohol
Af sekretariatschef Anett Wiingaard*

Forebyggende kampagner har været sat under lup de senere år, og enkelte kritiske røster afskriver ligefrem indsatserne som værende effektløse. En simpel konstatering af, at danske unge i dag drikker mindre end for 10 år siden, og at spritbilisme generelt blandt unge opfattes som uacceptabelt i modsætning til generationen før, demonstrerer imidlertid, at forebyggende indsatser har en effekt på holdninger og adfærd. Det er blot vanskeligt at pege på, at det lige netop var dén kampagne, der fik de unge til at drikke mindre. Forebyggelse er et langt sejt træk, hvor vi påvirkes af mange indsatser, der udspiller sig i et socialt rum i samspil med andre mennesker.

Det kan således være vanskeligt at måle effekten af den enkelte indsats, men det er alligevel positivt, at der er kommet mere fokus på evaluering af tiltagene.

Tidligere arbejdede vi i forebyggelsesverdenen for meget i blinde, og nogle af de tidligere forebyggelsestiltag har vist sig ikke at have nogen effekt. Eller også har de netop: Da jeg var ung, så vi **Christiane F.** i skolen, en barsk film om en stiknarkoman. Og indsatsen havde skam effekt: Blandt de klasser, der havde set filmen, var der flere der blev narkomaner end i de klasser, der ikke havde set den. I Tyskland fandt man desuden flere unge piger på gaden i Berlin, der var stukket af hjemmefra for at efterligne Christianes liv¹. Filmen blev således stik mod hensigten en handlingsanvisning på, hvordan man lever som ung stiknarkoman.

Store mediekampagner ser heller ikke ud til at have positiv effekt. I USA har man fra 1998 til 2004 årligt brugt 200 millioner dollars på forebyggelseskampagnen DARE, der bl.a. ved hjælp af positive rollefigurer skal få unge til at holde sig fra stoffer. En måling i 2004 viste, at 75% af de unge havde set kampagnen, hvilket må siges at være et godt resultat². Med hensyn til de unges brug af stoffer var der ligeledes et resultat, dog ikke det ønskede:

- **Unge, der havde set kampagnen 1 gang:**

10% begyndt at ryge hash fra 2003-2004

- **Unge, der havde set kampagnen mindst 12 gange:**

13% begyndt at ryge hash fra 2003-2004

Når store kampagner bliver iværksat med megen medieomtale, vil modtageren nemlig have tendens til at opfatte problemet som kæmpestort. De unge, der havde set kampagnen mindst 12 gange, svarede interviewereren, at det var *de fleste unge, der røg hash*³. Derfor var der blandt denne gruppe flere, der efterlignede, hvad de troede var normen. I Danmark har der været kampagner med overskrifter som **20% af de 11-årige drikker**. Om kampagnerne har haft uønskede effekter vides ikke, men en sådan type kampagne kan måske utilsigtet komme til at legitimere, at børn drikker, da den giver et forvrænget billede af virkeligheden, så vi får den opfattelse, at det er normalt, at 11-årige drikker alkohol.

Metoder med effekt

Forebyggende tiltag må tage udgangspunkt i, at vi generelt følger de sociale normer i et samfund, med andre ord social pejling. Hvis en forebyggende indsats derfor skal have en effekt, er det mest effektivt at ændre den kollektive bevidsthed, dvs. opfattelsen af, hvad der er 'normalt'. Medierne fortæller gerne historier om stordrikkende danske unge, men realiteten er, at de fleste unge ikke har lyst til at starte med at drikke tidligt, og når de begynder, drikker de fleste ikke så meget, som de tror, andre drikker. Derfor kan vi med succes, hvilket mange kommuner da også allerede gør, arbejde med **Social pejling** og oplyse både de unge og deres forældre om, at det i folkeskolen kun er et mindretal, der hyppigt går til fester og har alkohol i fokus.

¹ Kolitzus, H. (1985)
² Holmberg, L. (2011)
³ Orwin et al. (2006)

Social pejling: Sociologisk begreb udviklet i midten af 1980'erne. To amerikanske forskere opdagede, at de unge på et mindre college i USA havde overdrevne forestillinger omkring, hvor meget alkohol deres medstuderende drak. Da mennesker ofte opfører sig, som de tror, andre gør, kan overdrevne forestillinger være problematiske. Ved at gøre de unge opmærksomme på, at deres forestillinger ikke stemmer overens med virkeligheden, kan social pejling bruges til at forebygge blandt andet overforbrug af alkohol. Ideen er, at når de unge finder ud af, at det ikke er så almindeligt at drikke, som de tror, så vil de selv skære ned på deres eget forbrug. I Danmark er metoden blandt andet brugt i det såkaldte "Ringstedforsøg".

Inden for forebyggelse af alkohol er det også væsentligt at fokusere på et bredt sundheds- og trivselsbegreb frem for snævert på risikoadfærd. **Life skills** metoden stammer oprindeligt fra erhvervs- og sportsverdenen, hvor metoden skulle styrke evnen til at opstille mål for fremtiden. Anvendt inden for forebyggelse trænes eleverne i at træffe beslutninger, foretage aktive værdivalg og mestre udfordringer i livet. Life skills programmer har været omdiskuterede i de senere år og enkelte forskere har ligefrem erklæret programmerne ineffektive⁴, men en netop offentliggjort gennemgang af 53 undervisningsprogrammer tilbageviser kritikken og fremhæver Life skills og Social pejlning programmer som de mest effektive inden for skole-baserede undervisningsmaterialer⁵. Det er blevet påpeget, at der mangler valid evaluering af programmerne⁶, hvorfor manglende effektivitet ikke skyldes programmerne, men målingerne. Evidensbegrebet har bredt sig fra det medicinske til det sociale område, men forebyggende indsatser i et klasserum kan være svære at måle effekten af her og nu. Måske skal vi derfor blive bedre til at evaluere de processer, der sker i klassen som et gruppedynamisk rum og se forebyggelse som uforudsigeligt og komplekst⁷. Undervisningssituationen er blot en del af en proces, der f.eks. følges op af samtale med forældre efterfølgende, diskussioner med kammerater og refleksioner senere i livsforløbet.

4 Barbor, T. F. et al (2003) og Pape., H. (2009)
 5 Foxcroft, D. R. et al (2011)
 6 Natvig, H (2009) og Foxcroft D. R. et al (2011)
 7 Rod, M. H. (2010)

Life skills: WHO definerer livsfærdigheder som evner til fleksibel og positiv adfærd, der gør individet i stand til effektivt at håndtere krav og udfordringer i dagligdagen. Life skills materialer kombinerer træning af unges selvværd med undervisning om tobak, alkohol, hash og andre stoffer. Der indgår interaktive øvelser og en høj grad af elevengagement, herunder klassediskussioner. Læreren rolle er både at være planlægger, ordstyrer samt formidler af diskussioner. I Danmark har Sundhedsstyrelsen udsendt Life skills materialet Tackling ligesom GODAs materiale Alkoholdialog bygger på metoden.

Fald i unges alkoholforbrug

At det kan lade sig gøre at ændre de sociale normer, viser faldet i unges alkoholforbrug. Vi bevæger os mod en kultur, hvor det handler om at have kontrol over sig selv og ikke at drikke så meget⁸. At der desværre så også bliver en større ulighed mellem de svage og stærke unge er en anden sag. De stærke unge udnytter som nomaden de mange valgmuligheder, det moderne samfund har skabt⁹. Denne gruppe er samtidig bevidste om fremtiden, de har et mål i tilværelsen og har kontrol over sig selv. Til gengæld er der sket en større polarisering, hvor en del unge har svært ved at navigere i samfundet og har generelle mistrivelsesproblemer¹⁰. Den svage gruppe unge er kammeratorierede, de har svag voksenkontakt, trives ikke i skolen og klarer sig ofte fagligt dårligt, og der er mange, der ryger og begynder at drikke tidligt. Denne gruppe kan opleve rusmidler som adgangsbillet til et fællesskab. De kan markere sig som *festglade* unge, der tør løbe en risiko i modsætning til den *kedelige* kontrollerede mainstreamgruppe¹¹. Over for denne gruppe er det ikke så meget brede alkoholforebyggende kampanjer, der skal til, men et fokus på, hvordan disse unge generelt trives både i grundskolen og på ungdomsuddannelserne, da et storforbrug af alkohol her er et symptom på mistrivsel.

GODA's materialer

I GODA's forebyggende materialer anvender vi de metoder, vi finder mest veldokumenterede med hensyn til effekt, nemlig Social pejling, Life skills og **Motivations samtalen**.

Motivations samtalen: Mennesker med misbrugsproblemer er ofte i en indre konflikt med sig selv. En konflikt mellem på den ene side at ville nyde et rusmiddel og på den anden side ikke at ville bruge det rusmiddel, som skaber problemer. Konflikten refereres til som ambivalens. Metoden tager udgangspunkt i klientens egne tanker og følelser om ambivalensen. I GODA's materialer er det de unges tanker, erfaringer og ønsker, der tages udgangspunkt i, da det er os selv, der skal argumentere for en forandring. Gennem strukturerede diskussioner inviteres eleverne til at "høre sig selv" argumentere for de sider ved alkohol, som er uheldige eller negative. Og de "hører sig selv" argumentere for, hvordan de kan undgå skade eller risiko for skade.

8 Demant, J. (2011)
9 Hansen, F. T. (2001)
10 Nielsen, J. C et al (2010)
11 Kolind, T. (2010)

- **Dialog om alkohol** tager udgangspunkt i **Social pejling**, hvor forældre på skolens forældremøder oplyses om, at flertallet af unge i folkeskolen ikke eller sjældent drikker alkohol. Forældrene opfordres til at sætte rammer for alkoholforbruget og samtidig monitorere de unge, dvs. have føling med, hvad de laver, og hvor de er henne.
- I **Alkoholpolitikker på ungdomsuddannelser** opfordres gymnasier og andre ungdomsuddannelser til at etablere alkoholpolitikker, hvor alkoholpolitikken indgår i en **trivselspolitik**. De svage unge skal inkluderes i fællesskaber uden rusmidler, og der skal sikres en god overgang fra grundskolen til ungdomsuddannelsen, så færre unge falder fra.
- Undervisningsmaterialet **Alkoholdialog** arbejder ud fra **Life skills** metoden i at træne elevernes handlekompetencer og evne til at træffe beslutninger. Programmet bygger på aktivering af eleverne med vurderingsøvelser, diskussioner og forumteater. Hæftet rummer desuden guidelines til en alkoholpolitik og forældremøder på skoler.
- **Fryspunkt** bygger på **Motivations samtalen**, hvor man afdækker ambivalensen i en adfærd¹². I undervisningen er det eleverne selv med læreren som facilitator, der serverer de budskaber, vi som forebyggere gerne vil have frem, da de negative sider af alkohol trækkes frem bag de positive forventninger.

I alle GODA's materialer pointerer vi, at det som ung er normalt ikke at drikke eller at drikke lidt. I stedet for billeder af drikkende unge sætter vi gerne modbilleder op, i år med en konkurrence på Buster Filmfestival, hvor de unge skulle lave film om at have det sjovt uden alkohol. Kun ved at fokusere på, at flertallet af de unge i folkeskolen har skole, fritid, venner og familieliv i fokus, kan vi ændre den kollektive bevidsthed, så den gruppe af unge, der hyppigt går til fester og drikker, opfattes som det mindretal, de reelt er.

12 Børtveit, T. (2001)

GODA

GODA er finansieret af Foreningen af Danske Spiritusfabrikanter og Vin og Spiritus Organisationen i Danmark (V.S.O.D.). GODA ønsker at fremme danskeres gode, sunde og ansvarlige alkoholvaner og forebygge alkoholmisbrug med særligt fokus på de unge.

- Direktør Jan Rose Pedersen er formand for GODA's bestyrelse.
- Foreningen af Danske Spiritusfabrikanter er repræsenteret af Annette Lew og Jan Rose Pedersen.
- V.S.O.D. er repræsenteret af Kristian Andreasen, Frida Nilsson og Søren Qvist.
- Sekretariatet er bemandet af sekretariatschef Anett Wiingaard.

GODA
God Alkoholkultur

Kanonbådsvej 8
1437 København K
Telefon 20 25 17 53
Info@GODA.dk